

Onbekend is onbemind

OKAN: een bonte mengeling van jongeren met groeipotentieel

KRIS DELCROIX EN RIET NACKOM

Op 8 mei 2025 bracht de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR)¹ een nieuw omvattend advies uit over OKAN: “Sterk onthaalonderwijs door verbinding. Advies over visie en praktijk van onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs.”² Uitgangspunt van het advies is dat onthaalonderwijs met maximale kansen voor nieuwkomers niet stopt na het onthaaljaar (OKAN), maar de gezamenlijke verantwoordelijkheid is van OKAN en de vervolgscholen.

Wat is OKAN?

Voor anderstalige leerlingen (kinderen en jongeren die nog niet lang in Vlaanderen wonen en nog niet genoeg Nederlands kennen om regulier onderwijs te volgen) voorziet Vlaanderen al enkele decennia **onthaalonderwijs**. In het basisonderwijs volgen onthaalleerlingen meestal samen met de andere leerlingen les, wat leerkrachten vaak voor grote uitdagingen stelt.³ Voor het secundair onderwijs werd in 1995 **OKAN** ingericht: de **OnthaalKlas** voor **Anderstalige Nieuwkomers**. Anderstalige nieuwe leerlingen tussen 12 en 18 jaar die maximaal twaalf maanden in ons land verblijven, worden een jaar lang (indien nodig twee jaar) in aparte klassen onthaald en onder meer via een intens taalbad op weg geholpen naar het reguliere Vlaamse secundair onderwijs. Bij de overgang naar dat **vervolgonderwijs** worden ze in principe nog twee jaar begeleid door een **vervolgschoolcoach**.

Hoewel het aantal anderstalige nieuwkomers de laatste jaren enorm gestegen is, onder andere als gevolg van de Syrische Burgeroorlog (2011-2024) en de oorlog in Oekraïne (2022-nu), en dus steeds meer collega's met OKAN en ex-OKAN'ers te maken krijgen, lijkt OKAN voor velen nog een nobele onbekende. Daarom trok de studiedienst van COC naar Hasselt voor een verhelderend gesprek met Sigrid Brebels. Sigrid begon in 2004 NT2 (Nederlands als tweede taal) te geven in CVO Volt (Leuven-Landen) en combineert die opdracht momenteel met de ondersteuning van de OKAN-werking binnen het Steunpunt Onderwijs Limburg. Vanuit haar expertise waagde ze tijdens een paar jaren een zinsprong: ze ging lesgeven in OKAN aan het Spectrumcollege in Beringen en

als vervolgschoolcoach volgde ze ex-OKAN'ers op in het secundair onderwijs en ondersteunde de leerkrachten die aan hen lesgaven.

We vallen maar meteen met de deur in huis: in de jaren '90 werd een wettelijke basis gelegd voor OKAN, maar hoe wordt OKAN ingericht?

“Het initiatief komt in de eerste plaats van de scholen zelf, als er in de regio nood is aan afzonderlijk onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers. Er is geen minimumaantal leerlingen vastgelegd, maar er moet wel genoeg instroom zijn. Zo zijn er na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne heel wat OKAN-scholen bijgekomen. Scholen die met OKAN willen starten krijgen dan OKAN-uren en gaan op zoek naar leerkrachten.”

Wie zijn die OKAN-leerkrachten dan?

“Het zijn zeker niet allemaal leerkrachten met een NT2- of anderstalige achtergrond. Het zijn in de eerste plaats mensen die het belang ervan inzien om OKAN-leerlingen te ondersteunen en die zich daarin willen professionaliseren en er met hun hart voor gaan. Ze zijn heel gemotiveerd, ook al zijn ze niet altijd zeker dat er het volgende jaar evenveel OKAN-uren zullen zijn en zij opnieuw in OKAN kunnen starten. Sommige van hen staan ook nog deeltijds in het reguliere secundair onderwijs. OKAN-leerkrachten vormen vaak een hecht team, waarin iedereen z'n eigen expertise binnenbrengt, en precies dat maakt het team sterk.”

Hoe ga je om met de diverse instroom van leerlingen? Wat kan OKAN hen bieden?

“Het is soms best moeilijk. Iedere leerling heeft naast z'n eigen persoonlijke achtergrond (oorlogsverleden, uit elkaar gehaalde gezinnen, cultuur ...) ook een eigen schoolse achtergrond (hoe lang is een leerling in z'n land van oorsprong naar school kunnen gaan). Het zijn ook allemaal pubers die hun weg zoeken in het leven. Daarnaast heeft de ene leerling langer taalondersteuning nodig dan de andere. Daarom streven we naar flexibele trajecten. Uit het VLOR-advies onthoud ik: zo lang als nodig in OKAN, maar zo snel mogelijk doorstromen naar vervolgonderwijs.

In OKAN werken we in de eerste plaats op taal (niet alleen dagelijks taalgebruik, maar ook schooltaal, bijvoorbeeld voor wiskunde), maar daarnaast focussen we ook op maatschappelijke en culturele oriëntatie, ICT-skills (voor digitale schoolplatforms), lichamelijke opvoeding en

1. De VLOR is de onafhankelijke strategische adviesraad voor het beleidsdomein Onderwijs en Vorming in Vlaanderen. COC is er in meerdere raden, commissies en werkgroepen vertegenwoordigd, o.a. ook in de werkgroep die dit OKAN-advies voorbereide.

2. Zie <https://www.vlor.be/adviezen/sterk-onthaalonderwijs-door-verbinding>

3. Deze zo goed als volledige integratie van nieuwkomertjes in het basisonderwijs in reguliere klassen is niet uniek. In het januarinumnummer van Brandpunt 52 (nr. 5 p. 13-14) dit jaar schreven we over Favorieten, een docufilm over een klasje 2de leerjaar in Wenen vol onthaalleerlingen.

artistieke vaardigheden. Taal vormt telkens de basis. Daarnaast proberen we ook veiligheid en vertrouwen te geven zodat ze tot rust kunnen komen. We werken in kleine klasjes, luisteren veel en zoeken externe socio-emotionele ondersteuning om hen zo weer een toekomstperspectief te bieden. Velen van hen willen ervoor gaan, willen graag een diploma en een goede job. En daar willen wij hen bij helpen.”

Het VLOR-advies hamert op het belang van vervolgschoolcoaching. Hoe gaat dat praktisch in z'n werk?

“Eigenlijk beginnen we al met de opvolging terwijl ze nog in OKAN zitten: via gesprekken en projectwerking verkennen we hun schoolse achtergrond, hun interesses, sterktes en zwaktes, en gaan dan samen met hen en hun ouders op zoek naar de juiste richting en een vervolgschool. Het is noodzakelijk dat ook die ouders worden meegenomen in ons schoolsysteem, maar de communicatie is niet evident: vaak moeten we tolken of brugfiguren zoeken of nemen ze iemand uit de familie of vriendenkring mee. Bij de studiekeuze bekijken we vooral wat haalbaar is voor de leerling, want we willen natuurlijk niet dat die ‘verdrinkt’, maar het is echt fout om te denken dat OKAN'ers alleen doorstromen naar arbeidsmarktgerichte opleidingen.

Tijdens snuffelstages kunnen de OKAN'ers tijdens enkele weken uitproberen of de gekozen richting ook echt bij hen past. Soms valt dat mee, maar soms valt dat tegen, bijvoorbeeld door taalproblemen of te weinig kennis. Er zijn ook schakelklassen, waarbij leerlingen al vakken volgen in het secundair. Zo leren ze de school, de leerkrachten, de richting en eventueel de klas al wat kennen. Om dat allemaal in goede banen te leiden heb je wel coördinatie-uren nodig, maar daarvoor moeten scholen uit eigen middelen putten ...

“Als de studiekeuze definitief is, dan kan de leerling zich inschrijven. Vanaf dan is een goede samenwerking met de vervolgschool belangrijk, zodat we de leerling kunnen blijven opvolgen en de leerkrachten kunnen ondersteunen.”

Als de studiekeuze definitief is, dan kan de leerling zich inschrijven. Vanaf dan is een goede samenwerking met de vervolgschool belangrijk, zodat we de leerling kunnen blijven opvolgen en de leerkrach-

ten kunnen ondersteunen. De vervolgschoolcoach speelt daarin een cruciale rol, maar heeft in de praktijk te weinig uren om dat allemaal twee jaar lang klaar te spelen: zonder de steun van de vervolgschool zou het niet lukken.

Een volgende stap in de overgang is het doorstroomdossier, waarin we vanuit OKAN proberen een goed beeld te geven van de leerling. Vervolgens beslist de toelatingsklassenraad of de leerling wordt toegelaten tot de gekozen opleiding. In principe moet de vervolgschoolcoach daar altijd op uitgenodigd worden om de OKAN-leerling een stem te geven. In de praktijk is dat helaas niet altijd het geval.”

Heb je de indruk dat er soms wat angst leeft in de toelatingsklassenraad over het niveau van Nederlands?

“De taalachterstand is zeker een issue: terwijl een leerling uit het gewone basis-onderwijs gemiddeld 12 à 16.000 woorden kent, kent een OKAN'er er zo'n 2 à 3000. In een les in het secundair onderwijs worden al gauw 6000 woorden gebruikt. Maar hoe sneller een OKAN'er kan doorstromen naar een vervolgschool en daar in het Nederlands ondergedompeld wordt, hoe sneller z'n taalkennis vordert. Een klassenraad mag zich dus niet blindstaren op de taalachterstand: ze moet vooral kijken naar het groeipotentieel van

>> de jongere, ook in de klassenraden na de toelating.”

Hoe gaan leerkrachten van vervolgscholen om met de instroom van ex-OKAN'ers?

“Onbekend is onbemand. In eerste instantie kunnen ze ex-OKAN'ers ervaren als 'nog een leerling met een problematiek', naast de andere die er al zijn, en zien ze niet in wat een verrijking zo'n leerling kan zijn voor de klas. Daarom moet er veel meer ondersteuning komen. Leerkrachten zouden vanuit NT2 tools en tricks moeten krijgen om zo'n leerling te ondersteunen. Die kunnen ook nuttig zijn voor andere leerlingen en deel uitmaken van brede basiszorg.

De klassenraad kan (best in overleg met de vervolgschoolcoach) een ex-OKAN'er dispensereren voor bepaalde vakken of onderdelen, maar veel belangrijker is de hele resem van mogelijke compenserende maatregelen (een buddy in de klas, het gebruik van woordenlijsten, schema's of een vertaalapp ...), die telkens weer kunnen afgestemd worden op de leerling, het vak en de leerkracht. Als een leerkracht zich niet goed voelt bij bepaalde maatregelen of ze niet haalbaar vindt, dan lukt het niet. Er moet ook van meet af aan gewerkt worden aan schoolse vaardigheden (hoe moet ik leren?), want velen missen dat.”

Hoe kunnen jullie leerkrachten precies helpen?

“We begrijpen dat leerkrachten kwalitatief onderwijs willen geven en soms vrezen dat de kwaliteit van hun opleiding naar beneden gaat. Het is voor ons duidelijk dat de leerkrachten de experts zijn – we trekken hun expertise nooit in twijfel – en dat het wat angst inboezemt als 'iemand vreemd' de les komt meevolgen. Het is dan aan ons om de leerkrachten ervan te overtuigen dat wij hen kunnen helpen, bijvoorbeeld om het sociaal-cultureel bepaalde gedrag van sommige ex-OKAN'ers te begrijpen en ermee om te gaan (zo is een leerling die altijd zwijgt of geen emoties toont in de les, niet per

definitie ongeïnteresseerd). Ook de directie moet mee zijn natuurlijk: aangezien er steeds meer anderstalige leerlingen in de klas komen, is het nu hoog tijd om de leerkrachten te versterken in het lesgeven aan meertalige klassen.”

Hoe kunnen we leerkrachten op het groeiende aantal ex-OKAN'ers voorbereiden?

“Elke leerkracht zou eens in een OKAN-klas moeten meedraaien en voelen wat het is om in een andere taal les te volgen. Ik ben ervan overtuigd dat ze daar handvaten krijgen die ze de rest van hun carrière kunnen gebruiken, ook in het reguliere onderwijs, want daar worden de klassen steeds heterogener. Het kan hen alleen maar versterken.”

En wat met de socio-emotionele begeleiding van die leerlingen?

“Dat is een grote uitdaging: heel wat leerlingen uit OKAN torsen een zware rugzak (bijvoorbeeld een oorlogsverle-

den) en noch de OKAN-leerkrachten noch hun vervolgschoolcollega's zijn opgeleid om daarmee om te gaan. De CLB's zijn ook overbevraagd, dus er moeten meer externe professionele partners betrokken worden bij de socio-emotionele begeleiding van die leerlingen.”

Wat kan een vakbond volgens jou betekenen in het OKAN-verhaal?

“Volgens mij kan de vakbond op verschillende vlakken een rol spelen: waardering en bekendmaking van wat OKAN doet, blijven opkomen voor genoeg middelen voor leerkrachten en coördinatie, inzetten op ondersteuning en professionalisering van OKAN- en vervolgschoolleerkrachten en directies, meer aandacht voor diversiteit in de lerarenopleiding, loopbaanzekerheid voor OKAN-leerkrachten, structurele samenwerking met welzijn en externe partners voor de socio-emotionele begeleiding van OKAN-leerlingen ... De vakbond kan dus heel wat voor OKAN betekenen!”

